

Elevundersøkelsen 2023 – Hovedrapporten fra NTNU Samfunnsforskning

Dårligere skolemiljø for elever med annen kjønnsidentitet

Elevundersøkelsen 2023 viser at elevene som krysser av for kjønnskategorien «annet» skårer betydelig lavere på samtlige læringsmiljøindekser. De opplever også mer mobbing enn elever som betegner seg som jente eller gutt.

RAPPORT | SIST ENDRET: 05.09.2024

Tittel:

Elevundersøkelsen 2023- Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2023/24

Rapporten:

[Last ned rapporten hos NTNU Samfunnsforskning \(PDF\)](#)

Forfatter:

Christian Wendelborg og Thomas Dahl

ISBN:

978-82-7570-766-4 (Nettutgave)

Utgiver:

NTNU Samfunnsforskning

År:

2024

Elevundersøkelsen

I denne rapporten presenteres den årlige analysen av Elevundersøkelsene utført av NTNU Samfunnsforskning. Svarene elevene gir, analyseres i flere ulike rapporter hvert år.

[Her finner du en oversikt over disse rapportene.](#)

Hovedfunn:

- Elevene skårer jevnt over høyt på de fleste læringsmiljøindeksene.
- Elever med annen kjønnsidentitet skårer lavere på samtlige læringsmiljøindekser, og opplever mer mobbing.
- Det er ingen vesentlige forskjeller i hvordan gutter og jenter vurderer sitt læringsmiljø.
- 82 prosent av skolene har hatt en negativ utvikling av læringsmiljøet over tid, mens 9 prosent har hatt en positiv utvikling.

Elevene skårer jevnt over høyt på flertallet av læringsmiljøindeksene

I all hovedsak rapporterer elevene gjennom Elevundersøkelsen 2023 at de har et godt læringsmiljø. Særlig opplever de et læringsmiljø preget av trivsel, støtte fra lærer, at foreldre og foresatte støtter opp om skolen, at de får faglige utfordringer, og at de voksne er samkjørte når det gjelder reaksjoner på brudd på ordens- og oppførselsreglementet («felles regler»). Læringsmiljøindikatorne elevene skårer dårligst på er «motivasjon», sammen med "vurdering for læring» og "elevdemokrati og medvirkning». Imidlertid er det en svak nedgang over tid i hvordan elevene på 7. trinn, 10. trinn og vg1 skårer på nær sagt alle læringsmiljøindikatorer.

Elever med annen kjønnsidentitet skårer lavere på samtlige læringsmiljøindekser, og opplever mer mobbing

Elever som identifiserer seg med en annen kjønnskategori skårer betydelig lavere på alle læringsmiljøindekser sammenlignet med de som svarer jente eller gutt. Så mange som én av tre av disse elevene rapporterer at de opplever mobbing i grunnskolen. Selv om mobbingen avtar noe ved overgangen til videregående, er den fortsatt høy og betydelig høyere enn for elever som identifiserer seg som gutt eller jente.

Det er ingen vesentlige forskjeller i hvordan gutter og jenter vurderer læringsmiljøet sitt. Jentene skårer imidlertid noe lavere enn guttene på læringsindeksene "vurdering for læring" og "mestring". Analysene viser at elevenes vurdering av læringsmiljøet reduseres fra 5.trinn frem til 10. trinn. Det er en liten økning på vg1, før det igjen reduseres frem til vg3. De øvrige bakgrunnsfaktorene som det ellers er undersøkt for, har liten eller ingen innvirkning på hvordan elevene har svart på de ulike indeksene.

Annen kjønnsidentitet

Er resultatene om annen kjønnsidentitet pålitelige?

Forskerne har i denne rapporten foretatt flere ulike analyser for å vurdere påliteligheten av resultatene med kjønn som bakgrunnsvariabel. Dette er fordi vi for første gang publiserer resultatene for annen kjønnskategori, og det har vært en bekymring for at mange elever kan svare useriøst på dette spørsmålet. Til sammen har 9417 krysset av for annen kjønnskategori, noe som utgjør 2 prosent av utvalget.

Forskerne har brukt ulike kriterier for å fjerne svar som kan tenkes å være useriøse. Når man fjerner de antatte useriøse svarene blir resultatene likevel på samme nivå. Det vil si at selv om det er en høyere andel av elevene som svarer useriøst på dette spørsmålet, påvirker ikke dette resultatene på nasjonalt nivå. Forskerne mener derfor på bakgrunn av disse analysene, at vi kan stole på resultatene for denne gruppen elever på nasjonalt nivå. Derimot er det mer risiko å tolke resultatene klasse- og skolenivå. Det er ikke mulig å hente ut resultatene for «annet»- kategorien i Udirs statistikkbank eller analysebrett.

Hvorfor bruker vi kjønnskategorien «annet»?

Alle elever skal oppleve seg inkludert når de svarer på Elevundersøkelsen. Udir har over flere år fått tilbakemeldinger om at elever opplever seg ekskludert fra Elevundersøkelsen, siden vi tidligere kun har hatt alternativene «gutt» og «jente» på spørsmålet om kjønn. Høsten 2022 innførte vi derfor et tredje svaralternativ, «annet», på spørsmålet om kjønn.

Vi er klar over at benevningen «annet» ikke er dekkende for gruppen elever som ikke identifiserer seg som gutt eller jente. Det siste året har vi derfor vært i dialog med flere offentlige instanser og organisasjoner for å samle synspunkter. De aller fleste støtter bruken av et tredje kjønnsalternativ, men det er ulike synspunkt om hva vi skal kalle kategorien.

Vi forventer oppdrag om å enten revidere Elevundersøkelsen eller utvikle ny Skolemiljøundersøkelse, slik Kvalitetsutviklingsutvalget foreslår. Da vil vi gjøre en ny grundig utredning av hvordan vi løser dette på best mulig måte.

Vi har også vurdert det som viktig at elever allerede fra 5. trinn får mulighet til å krysse av for et tredje kjønnsalternativ, basert på blant annet en uttalelse fra Bufdir om at man allerede fra barnet er 4-6 år kan fortelle litt om kjønnsidentitet, og fra barnet er 7-12 år kan forklare om kjønnsidentitet.

Bare 9 prosent av grunnskolene har hatt en positiv utvikling av læringsmiljøet

Tidligere analyser av Elevundersøkelsen har vist at det de siste 6- 8 årene er en svak nedgang i hvordan elever rapporterer sitt læringsmiljø. Analysen i denne rapporten viser at over 80 prosent av grunnskolene har hatt en negativ utvikling av læringsmiljøet, mens bare 9 prosent har hatt en positiv utvikling de siste fem årene. For videregående skole har 50 prosent av skolene hatt en negativ utvikling, mens 16 prosent har hatt en positiv utvikling. Det finnes også forskjeller i utviklingen av læringsmiljøet mellom kommuner og fylker, men da er det skolene som påvirker disse forskjellene.

Dette er Elevundersøkelsen

- En nettbasert spørreundersøkelse hvor elever fra 5. trinn til ut videregående skole får si sin mening om forhold som er viktige for læring og trivsel i skolen.
- Obligatorisk for 7. trinn, 10. trinn og vg1. Frivillig å delta for øvrige trinn fra og med 5. trinn.
- Gir lærere og rektorer informasjon om hvordan elevene opplever skolehverdagen, slik at skolen kan følge opp med riktige tiltak.
- 447008 svarte på undersøkelsen høsten 2023.
- Utdanningsdirektoratet er ansvarlig for gjennomføringen av undersøkelsen, mens NTNU Samfunnsforskning er ansvarlig for analysene og rapporteringen.

Om denne rapporten

Dette er den årlige kvantitative analysen av resultatene fra den obligatoriske høstgjennomføringen av Elevundersøkelsen. I denne rapporten analyseres alle læringsmiljøindeksene og enkeltspørsmål for alle trinn fra 5. trinn – vg.3. For de obligatoriske trinnene, som er 7. trinn, 10.trinn og vg1, gjøres det også analyser over tid. For alle trinn er det deskriptiv analyse av elevens svar.

Det gjøres også analyser for å undersøke om elevenes opplevelse av eget læringsmiljø systematisk er påvirket av bakgrunnsfaktorer. Disse er årstrinn, kjønn, skoleslag, og utdanningsprogram, andel minoritetsspråklige elever på skolen, skolestørrelse og lærertetthet, kommunestørrelse og utdanningsnivå i kommunen.

Videre gjennomfører NTNU nå en undersøkelse der de går grundigere inn i hvordan elever på videregående opplever skolemiljøet sitt. Resultatene fra denne undersøkelsen vil bidra til et bedre kunnskapsgrunnlag for å jobbe med et trygt og godt skolemiljø. Rapporten publiseres senere i år.

